

Az
Unitárius Misszió Ház
Tíz Esztendeje

Írta :

Ferencz József
unitárius lelkész.

Különlenyomat az Unitárius Értesítő XII. évf. 12. számából.

Budapest, 1933.

Máté Ernő könyvnyomdája, VIII. József-utca 61.

Az Unitárius Misszió Ház fennállásának tizedik esztendejében vezető és egyben alapító lelkészét dr. Csiki Gábort, Magyarország kormányzója m. kir. kormányfőtanácsossá nevezte ki. A kitüntetésben a személyi érdemek elismerése mellett egy intézmény tíz esztendő munkásságának megbecsülését is kell látnunk.

A világháború befejeztekor bekövetkezett szomorú események s a trianoni kényszerbéke megváltoztatta a magyar unitáriusság arculatát. A kilencedik unitárius egyházkör leszakad az anyaegyház testéről és hatezer lélekkel magára marad. A változás percében Budapest, melyre most óriási súlyú feladat nehezedik, mert a megcsönkített országban az unitarizmus szellemi arculatát kell, hogy megmutassa, egy lelkészével néz szembe a feladatoknak. Három vidéki egyházközségünk saját gondjaival van elfoglalva és expanzív jellegű munkássággal foglalkozni képtelen. Az unitáriusság száma Budapesten megsaporodik, jelentőségében megerősödik s talán

az egyetlen az ország protestáns gyülekezetei közül, mely legnagyobb részében intellektuel hallgatóságból áll. A gyülekezet legnagyobb részben kicserélődik. Vezetése is teljesen az erdélyi menekült hivek kezébe kerül. Ezek 1920-ban *Biró Lajos* személyében másod-lelkészt állítanak Józán Miklós lelkész-esperes mellé éppen így a hódmezővásárhelyi köri közgyűlésen, mely 1920-ban az unitáriusság számára lelki vezért választ, eddigi esperese, Józán Miklós püspöki vikárius személyében, a vezérszerepet már az erdélyi unitáriusok viszik s belőlük alakul ki az Igazgató Tanács, mely ma az egyház legmagasabb kormányzó testülete. Budapest környékén, az elővárosokban lassan gyarapodni kezd hiveinknek száma s a nagyobb vidéki városokban gombamód állanak elő a 20-50 lélekből álló szórványgyülekezetek. A világháború után megváltozott élet új formákat és munka módszert kényszerít reá az egyházakra, melyekhez minden élni akaró egyháznak alkalmazkodnia kell. Az erdélyi hivek gyermekeikkel együtt telepednek le Budapesten, akiknek részére már az új vezetőség gondoskodik két hitoktatói lelkészi állás szervezéséről. Az egyházra feladatok nehezednek, a missziós munka mellett nyers terület marad az egyre nagyobb jelentőséget nyert belmissziói és egyháztársadalmi munka, az általános nyomorúság fellépésével együtt jelentkezik a karitativ

tevékenység megindításának szükségessége.

Ebben a légkörben érkezik meg Budapestre 1921-ben *dr. Csiki Gábor* akkor még kolozsvári lelkész, aki a magyar unitárius és nemzeti érdekek védelmére és propagálására Angliában és Amerikában hosszabb ideig hivatalos köruton volt. Hosszabb ideig tartózkodik a magyar fővárosban s utat és módot talál arra, hogy személyes tapasztalatait az egyház budapesti egyházi és világi vezetőivel megbeszélje. A helyzet tanulmányozása után jön arra a gondolatra, hogy lépéseket tegyen angliai és amerikai unitárius testvéreinknél, hogy külföldi mintára Budapesten egy Misszió Házat létesítsenek, melynek létesítésével az új feladatok könnyen megoldást nyernének. Dr. Csiki elképzelése szerint a város déli részében egy olyan épület volna vásárolandó, ahová később egy második templomot lehet beépíteni a meggyarapott hivek részére, akik részben a távolság, részben pedig a férőhelyek hiánya miatt, különösen a nagy ünnepeken, nem tudják a Koháry-utcai most már szükké vált templomot látogatni. A megvásárolandó bérház alkalmas helységeket tudna adni a missziói lelkészi iroda, főiskolai diákinternátus, egyháztársadalmi életünket helyes irányba decentralizáló egyesületeink és lelkészi lakás részére. A dr. Csiki lelkében megszületett gondolatot első sorban is Józán Miklós püspöki vikáriussal s ma

már sajnós elhalt nagytudásu dr. Költő Gáborral közölte. A tanácskozásokba és tervezgetésekbe később belevonták dr. Barabássy István, dr. Kozma Jenő, dr. Mikó Gábor és néhai Nyiredy Jenő vezető férfiakat. Ez az ad hoc bizottság nyújt át 1922-ben a dr. L. C. Cornish vezetésével, erdélyi és magyarországi unitárius testvérei sorsát tanulmányozó közös angol és amerikai bizottságnak egy memorandumot, melyben egy ilyen elképzelésű Misszió Ház létesítését javasolják. A terv tovább érik s dr. Drummond 1923 februárjában Budapestre jön, hogy annak realizálásáról tárgyalásokat folytasson. Nézete szerint a terv számára csak akkor tudnak barátokat szerezni, ha az angol és amerikai hivek előtt munkásságáról előnyösen ismert dr. Csiki Gábor vállalkozik a létesítendő Misszió Ház lelkész-vezetőjének. Amerika és Anglia dr. Drummond jelentése után elhatározza magát egy Misszió Ház céljait szolgáló épület megvásárlására és még ugyanazon 1923. év júliusában 17.400 dollár árban megvásárolják a IX., Rákos-utca 3. szám alatt fekvő ingatlant, hogy az a magyar unitárius misszió céljait szolgálja. A ritka előnyös vásárt dr. Kozma Jenő lelkes áldozatkészsége tette lehetővé, aki kifizette a ház vételárának egy részletét, azzal az engedményezéssel, hogy azt a társulat a maga részére átválthassa, ami *Jeremias Smith* népszövetségi pénzügyi főbiztos, amerikai unitárius test-

vérünk közbejöttével később meg is történt. A ház angol és amerikai unitárius testvéreink telekkönyvi tulajdonává válik s annak bevételi tiszta jövedelme a magyar unitárius missziói munka s a munkát elsősorban végző lelkész fizetésének javadalmazására szolgál, mely utóbbihoz az amerikai társulat még rendes évi összeggel is hozzájárul.

Angol és amerikai testvéreink áldozatkészsége juttatta dr. Csiki Gábort álma megvalósulásához és a magyar unitarizmust oda, hogy elképzelésének következményeképen a Misszió Ház budapesti és vidéki munkájában ma már két lelkészt állít a magyar unitarizmus anyagi megterhelése nélkül, a magyar unitarizmus munkájának szolgálatába. Dr. Csiki Gábor lemond kolozsvári állásáról, hogy munkásságát Budapesten, a Misszió Ház vezető lelkészeként folytassa s életének minden erejét ez intézmény, s rajta keresztül a magyarországi unitarizmus szolgálatába állítsa.

A ház megvásárlásával létesül egy intézmény, melynek munkássága azonban a lakásügyeket korlátozó rendelkezések miatt nehezen tud lendületbe jönni s mint életet tápláló erő ma is a fokozatos fejlődés és haladás képét mutatja. Budapesten és vidéken kezdi meg lelkészi szolgálatát dr. Csiki Gábor, a hó első vasárnapján a Koháry-utcai templomban szolgálva, ifjusági Istentiszteleteket tart, a Csobánc-utcai iskola

tantermében a későbbi Rákos-utcai templom hiveinek hirdeti az ígét; Pestszentlőrincen beindított szolgálata jelzi az első pestkörnyéki, Debrecenben végzett munkája az első vidéki missziós lelkeszi szolgálatot. A lendület szárnyai azonban nem csappannak meg. A munka a ház birtokbavétele nélkül folyik tovább. A Mária Valéria és a Pongrác-telepen ideiglenes diákinternátusok létesülnek, melyek 1928-ban végleges hajlékukat megtalálják a Rákos-utcai Misszió Házban. Öt esztendő küzdelme után megindul a templomépités és azt 1929. elején országos ünnepség keretében a Kormányzó képviselője már néhai gróf Klebersberg, akkori vallás és közoktatásügyi miniszter, Budapest főpolgármestere és az összes közhatóságok, testvéregyházak és társadalmi egyesületek képviselői jelenlétében ünnepélyesen felszentelték. Budapest székesfővárosa különösen dr. Kozma Jenő atyánkfia és dr. Ripka Ferenc akkori főpolgármester közbejárására nagy áldozattal segített hozzá templomunk felépítéséhez. Örömmel szögezzük ezt le, hogy a patronus főváros velünk kicsiny unitáriussággal is nemeslelkűen járt el, ebben a tényben vallásos életünk és munkánk megbecsülése mellett elsősorban is az összmagyarság érdekében kifejtett s külföldi hittestvéreinken keresztül terjesztett gondolatok megbecsülését és elismerését látjuk.

A templom mellett tágas szép gyülekezeti

termet létesítenek, mely azóta már minden egyháztársadalmi egyesület megmozdulását otthonosan magába fogadta, s melyet a testvéri szeretet jegyében protestáns és erdélyi egyesületeink is időről-időre használnak. A házban létesített missziós lelkészi iroda otthont ad a munka lehetőségének a lakások pedig a Misszió Ház két lelkészének. Az intézmény ma is fejlődőben van, élete a haladás jegyében született meg s vezető lelkésze dr. Csiki Gábor az Unitárius Misszió Ház Bizottságának lelkes támogatása mellett vezeti tovább az egyházi és világi elem harmonikus együttműködésében azt az intézményt, mely mai egyházi életünkben, értékében és jelentőségében egyre fokozódó méltánylást talál. A Misszió Ház Bizottságának első világi elnöke néha *nagyajtai Nyiredy Jenő dr.* nyug. egyetemi professzor, akinek 1932-ben bekövetkezett halála óta *dr. bölöni Mikó Gábor* m. kir. kincstári főtanácsos, az O. K. H. ügyvezető igazgatója tölti be sok odaadással és lelkesedéssel az elnöki széket.

Meg akarjuk mérni azt a munkát, amit a Misszió Ház, elsősorban is vezető lelkésze dr. Csiki Gábor irányítása és személyes munkássága által végzett. Az alábbiakban egynehány vonással vázolni kívánjuk a munka sokoldalúságát, a lehetőségeknek szerteágazó mezőit és elért eredményeit egyaránt.

1. *A szószéki szolgálat* képezi a lelkeszi munka központi feladatát. az egyház életének központjában ma is az igehirdető lelkipásztor áll. A Misszió Ház templomában minden vasárnapon és ünnepnapon alkalmat ad arra, hogy hivei lelki életükben elmélyülést és imádságos szellemet találjanak. Budapesten még a Máv. lakótelepi szórványgyülekezetünk lelki vezetésének a gondját hordozzuk sok szeretettel és buzgósággal. Pestkörnyékén Pestszentlőrinc, Csepel, Pestszent-erzsébet és Kispest. ujabban már Sashalom is e templom lelkeszei ajkáról hallgatja vagy hallgatta a szeretet ígéit. Hosszú volna felsorolni azokat a vidéki állomásokat, melyek Debrecennel kezdődtek még 1923-ban, ahol a Misszió Ház lelkeszei megfordultak, hogy hitet és lelkesedést öntsenek a szétszórtságban élő, magukra maradt, tengerben csöpp kis szigetet alkotó unitárius hiveink lelkébe. Ezek a vidéki missziós szolgálatok a munka megszentelődött ünnepnapjai, amikor a hivek és a szolgáló lelkesz lelke az igazi testvéri szeretet jegyében összeolvad, hogy közös akarrattal és elhatározással építsen és alkosson.

2. *Az egyháztársadalmi munka*, vagy ahogyan ma nevezni szokták a *belmissziós szolgálat* a világháboru után városi és falusi gyülekezetekben egyaránt jelentőséget nyert. A hivek gondozása, a cura pastoralis ma már kiteljesedett s nem elégszik meg az egyéni foglalkozással,

hanem a kollektivizálódás felé hajló társadalmunkban közösségi foglalkozást és foglalkoztatást kíván meg. A világháború előtt Budapesten csak a Dávid Ferenc Egylet működik igen szép sikerrel, mint a felekezeti együttműködés és testvériség színhelye, de a többi kísérlet nem vezetett eredményre. A huszas évek gondolkozást átformáló ereje egyre-másra hívja elő a különféle célok szolgálatában álló egyháztársadalmi egyesületeket, melyek mindegyike valamilyen formában kapcsolatban áll a Misszió Házzal, közülök nem egyik, annak lelkeszi munkásságában leli gyökerét. Nőszövetségünk, melyet néhai nagynevű Percelné, Kozma Flóra alkotott meg, az ifjúság szervezetei és a legifjabb gyermek, az iparos és kereskedő kör otthont, hajlékot talál a gyülekezeti teremben, alkalmas helyiséget előadásai megtartására szellemi segítséget, s ha kell anyagi áldozatot is talál munkássága előmozdítására, terveinek megvalósítására. A belmisszió másik szép ága a különféle társadalmi állású és csoportokba tagolódott hivek felkeresése és beszerzése, melyek közül e helyen csak a m. kir. honvédség kötelékében szolgáló hiveink érdekében végzett s ma még csak bimbójában megmutatkozó munkásságra akarok reámutatni.

Az idő és fejlődés lassan elevenebbé fogja tenni a kórház és börtönmissziókba való bekapcsolódásunkat is, amely ma kicsiny lélekszámunk

és hiveink nagy elszórtsága miatt csak esetenként végezhető.

3. *A karitás*, a keresztény kegyesség fogalmát és feladatát már a korai keresztény idők hiveitől örököltük s azt maga a názáreti Jézus is gyakorolta. A megváltozott idők rengeteg embert tettek hajléktalanná, a menekültek között hiveink közül igen sokat találunk, az általános leszegényedés, a gépkultúra, valamint az egész világra reánehazódó s hazánkat kétszeresen sújtó gazdasági válság hiveink körében is szedi a maga áldozatait. Még nem áll a templom, de a szegények és ébezők már tömegekben állanak annak vezetői előtt. A vagonlakók panaszait elsősorban is a lélek beszédét hirdetőnek kell meghallgatnia, s meleg ruhával, hajlékkal és támogatással sietnie segítségükre. De a családok nyomoruságánál, mely az első időben csak szórványos jelenség, sokkal égbekiáltóbb a szülőföldjét elvesztett s hazájáért éveken keresztül vérét és fiatalságát is áldozó ifjuságunk sorsa. Ezek részére kell hajlékot teremteni, hogy meleg fődél alatt készülhessenek elő tanulmányaik végzésére, hogy a kultúra emlőin meggazdagodva szellemi életünknek egyházunkban is egykoron vezetői lehessenek. Ennek a munkásságnak áldásos és eredményes voltát a Mária Valéria és a Pongrác telep, valamint a Rákos uccai Diákinternátusok lakói igazolhatják. Ha a nyomoruság az első időben

csak szórványos jelenség volt, a gazdasági helyzet leromlása magával hozza az elszegényedés folyamatát, a fizikai és szellemi munkások nagyrésze munka nélkül marad, s ezek közül első-sorban vesztik el kenyerüket hűveink, akik összeköttetés és családi kapcsolatok nélkül számukra (a származás születési helyét nézve) idegen környezetben kénytelenek élni. A megsegítés munkáját a Misszió Ház a Nőszövetséggel karöltve és együttműködve végzi.

4. *A csonka ország protestáns egyházaival a testvériség jegyében igyekszünk együttműködni.* A Bethlen Gábor Szövetség, mint az ország protestánsainak közös társadalmi szerve ülései számára hajlékot talál gyülekezeti termünkben a protestáns ifjuság szervezeteivel egyetemben. Az ország különféle társadalmi szervezeteinek munkásságában a Misszió Ház is részt kért s azok irányításában és végzésében tevékeny részt vesz. Első helyen állanak itt azok az egyesületek, melyek a gyermekek gondját veszik magukra s a jövő generációja építésén és lelki és testi megerősítésén fáradoznak. Mint az édesanya kebeléről leszakadt gyermeknek, a hazai föld és lélek gondolatát ápoló erdélyi és székely egyesületek mindig közel állottak a szívéhez, azok érdekében mindennemű áldozatra és munkára készen áll. A szülőföld édesanyjai hűségű szeretete sohasem mulik el lelke mélyéről.

5. *A világ unitáriusai* testvéri közösségben élnek, s közös szervben munkálkodnak munkájuk, céljaik érdekében. Ezeken a konferenciákon, a csonka ország unitáriusait József Miklós vikárius mellett a Misszió Ház lelkésze képviselte. A testvéri közösségben kétszeresen érezzük a hit erején keresztül angol és amerikai hittestvéreink felénk áramló szeretetét. Biztatást és hitet sugároznak mifelénk, de megértik nehéz helyzetünket, meghallják a lét vagy nem lét kérdéseiről tanácskozó testvéreik szavát és a magyar hűvek részére anyagi áldozatoktól sem riadnak vissza. Az unitarizmus az evangéliumi szellem, az igazság és szeretet harcosa. Angol és amerikai hittestvéreink az elsők, akik segítségünkre sietnek, hogy igazságtalanságunkban és nyomorúságunkban együttérzésüknek kifejezést adjanak, 1919-ben meglátogattak bennünket s azóta állandó és szervezett kiépült kapcsolatokon keresztül érintkezünk egymással. Ők az elsők, akik még a trianoni béke előtt felemelik szavukat a magyar nemzetet esett igazságtalan sérelmek miatt s a világ közvéleményének előkészítésében a revízió gondolatának előharcosai mindenütt azok az unitárius testvéreink, akik összeköttetéseiket és szellemi súlyukat felhasználják a magyar érdek és magyar igazság hirdetésére. Ennek a munkának előkészítésében és folytonos ápolásában dr. Csiki Gábornak is elévülhetetlen érdemei vannak. Ez

az a szolgálat, melyet Isten szolgálata közben, hazájának és a magyar nemzetnek végzett. A Misszió Ház a magyar lelkiismeret ébrentartója és ápolója, az erdélyi szellem hordozója, a székelylelek törhetetlen akaratával, az unitárius öntudat és szeretet szellemi fénye világosságánál. *Isten szolgája, de hűséges fia fajának és nemzetének is!*

Szerény vonásokkal vázoltuk az Unitárius Misszió Ház tiz esztendő munkájának területeit. Mi, akik mint dr. Csiki Gábor szolgatársai, vagy mint az intézményt kormányzó Bizottság tagjai részt kérhettünk a munkából azzal a lélekkel és munkakészséggel álltunk szolgálatba, mely most rajta keresztül az ország első embere részéről a szép kitüntetésben elismerést és méltánylást talált. A bizottság munkájában ma a következők vesznek részt: Mikó Gábor elnök, Józán Miklós püspöki vikárius, dr. Csiki Gábor és Ferencz József a Misszió Ház lelkészei, dr. Mikó Lajos házgondnok, dr. Gálfalvi István jegyző, dr. Barabássy István, dr. Benczédi László, Buzogány Anna, dr. Dézsi Ferenc, Dimény Mózes, dr. Gyulay Tibor, Gyarmathy Mózes, Kelemen Béla, dr. Kozma Jenő, dr. vitéz Nyiredy Géza, dr. Putnok László, özv. dr. Ráduly Jánosné, Szinte László, dr. Veress Pál, dr. br. Daniel Gábor jogtanácsos, dr. Mikó Miklós intézeti orvos, dr. Szabó Elek, az ifjuság képviselője.

A bizottság elhunyt tagjai között kell megemlékeznünk dr. Költő Gábor, dr. Nyiredy Jenő, dr. Sándor Balázs és Székely Mózes sok és értékes munkásságot kifejtett testvéreinkről. Ma a tizesztendős évfordulón dr. Csiki Gábor megnyugvással tekinthet vissza az elmúlt időben végzett munkára. Mindnyájunknak örömeire szolgál a szép kitüntetés, melyben személyének megbecsülése mellett, az egyház egyik értékes és eredményes munkásságot kifejtő intézményének a megbecsülését is látjuk, neki pedig saját lelkiismerete adja meg a legszebb jutalmat, amikor szól hozzá az Örökkévaló beszédével: Jól vagyon jó és hű szolgám, a kevesen hű voltál többre bizlak ezután!

Ferencz József.

